

دانشگاه فرهنگیان
دوفصلنامه علمی- ترویجی
راهبردهای نوین تربیت معلمان
سال پنجم، شماره نهم، پاییز و زمستان ۱۳۹۹

بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر منزلت اجتماعی معلمان

گودرز بهرامی^۱، ابراهیم متقی^۲
علی باصری^۳، مهرداد نوابکش^۴
خلیل میرزایی^۵

چکیده

کیفیت زندگی و منزلت اجتماعی معلمان نشانه‌های آشکار از روند رشد و تعالی یا نابودی و تباهی هر جامعه است و کیفیت عقلانیت در سرمایه‌گذاری و تخصیص بودجه را نمایان می‌سازد.

هدف از این پژوهش «بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر منزلت اجتماعی معلمان» از دیدگاه خود معلمان بوده است. این پژوهش از نظر ماهیت از نوع کمی، از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی، از نظر زمانی از نوع تحقیقات مقطعی و از نظر روش پژوهش توصیفی-پیمایشی و هم‌چنین از نوع همبستگی است. جامعه آماری این تحقیق، معلمان شهر تهران با حجم ۴۶۰۰۰ نفر می‌باشد، حجم نمونه طبق فرمول کوکران برابر با ۳۸۲ نفر و روش نمونه‌گیری در این پژوهش، تصادفی خوشه‌ای بوده است. در این پژوهش برای اندازه‌گیری متغیرها از پرسشنامه محقق ساخته و مقیاس طیف لیکرت استفاده شده است. فرضیات تحقیق با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون انجام شد، نتایج حاصل از پژوهش حاکی از آن است که بین تحصیلات، کارکردی بودن نظام آموزشی، سطح امکانات اقتصادی و رفاهی معلمان، توسعه مهارت‌های حرفه‌ای معلمان، شیوه جذب و گزینش تربیت معلم، میزان عضویت و

۱. دانشجویی دکتری جامعه‌شناسی سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، goudarz.bahrami@gmail.com

۲. استاد دانشگاه تهران، نویسنده مسئول، emottaghi@ut.ac.ir

۳. استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، baseridon@yahoo.com

۴. استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، mehrdad-navabakhsh@yahoo.com

۵. دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، mirzaeikhalilr@yahoo.com

مشارکت در تشکلهای صنفی و سیاسی معلمان و منزلت اجتماعی معلمان رابطه معنی داری وجود دارد. و متغیرهای ذکر شده بر منزلت اجتماعی تأثیرگذار بوده اند. هم چنین بین جنسیت و منزلت اجتماعی معلمان تفاوت معناداری وجود ندارد.

کلیدواژه‌ها: منزلت اجتماعی معلمان، آموزش و پرورش، معلمان، مطالبات معلمان.

مقدمه

منشأ ایجاد هرگونه تحول بنیادین در نظام آموزش و پرورش را باید در جایگاه و اعتبار محوری معلم جستجو کرد. (رامانانان، ۲۰۰۷، ص ۲). بدون تردید آینده و دور نمای هر کشوری را می توان از نوع نگاه افراد آن جامعه به آموزش و پرورش آن دریافت. اهمیت معلم به عنوان رکن اصلی تعلیم و تربیت برکسی پوشیده نیست در این رهگذر منزلت اجتماعی معلمان به معنای موقعیت و پایگاه و اعتباری اجتماعی که جامعه برای آنان قائلند می تواند در انجام شایسته وظایف شغل خطیر آنان حائز اهمیت باشد.

کیفیت منزلت اجتماعی معلمان به عنوان نیروی اصلی تعلیم و تربیت حائز اهمیت و به عوامل و متغیرهای زیادی بستگی دارد درک حساسیت نقش معلم و ارزش نهادن بر آن از سوی عموم مردم جامعه، باعث مطرح شدن مفهوم منزلت اجتماعی و اهمیت آن شده است منزلت اجتماعی، شأن یا مقام و موقعیتی است که برای یک فرد در جامعه قائلند، یا تلقی و ذهنیتی است که دیگران از آنچه شخص هست، دارند. (علاقه بند، ۱۳۸۸: ۲۶) معلمان در فرایند آموزش و پرورش نقش کلیدی دارند و برای این که معلمان، به عنوان رکن اصلی آموزش و پرورش، بتوانند نقش خود را در فرایند تعلیم و تربیت به درستی ایفا کنند، باید از منزلت و موقعیت اجتماعی شایسته ای برخوردار باشند. معلمی که از منزلت اجتماعی والایی برخوردار است، می تواند الگویی مطلوب برای دانش آموزان باشد. (محمد نیا، ۱۳۸۹: ۱۰) در جامعه ایرانی، از گذشته های دور معلمان به خاطر تأکیدات پیشوایان علمی، مذهبی و... و نیز نقش سازنده شان در تعلیم و تربیت افراد جامعه، همواره مورد احترام عامه مردم بوده و به رغم درآمد پایین تر از متوسط درآمد جامعه، احترام و منزلت اجتماعی والایی داشته اند. (جهانگیری، ۱۳۹۴: ۸)

با توجه به تغییرات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی که در سال های اخیر در جامعه ایرانی به وجود آمده است منزلت اجتماعی معلمان نیز متأثر از این تغییرات همواره مورد توجه

بوده و با توجه به وضعیت موجود، ایجاب می‌کند عوامل مهمی که می‌توانند بر منزلت اجتماعی معلمان در جامعه امروز مؤثر واقع شوند، مورد کنکاش و جستجو قرار گیرند.

نظریه پردازان اجتماعی مدعی هستند که موجود بشری همواره دل‌پایس نحوه ارائه «خود» به «دیگری» است. بدین سان که همیشه دیگران را هم‌چون آینه‌ای در مقابل خود می‌بیند و به تصویر خود در آن آینه عکس‌العمل نشان می‌دهد. این فرآیند در منزلتی که انسان‌ها از رتبه خود در سلسله مراتب اجتماعی ادراک می‌کنند باز نموده می‌شود» (بقیایی سرابی، ۱۳۸۵). و می‌توان گفت که عملکرد شغلی ایشان تابع ادارک منزلت اجتماعی شان است در بیشتر پژوهش‌های انجام شده تاکنون به دیدگاه سایر افراد جامعه از جمله دانش آموزان در زمینه منزلت اجتماعی پرداخته شده است و کمتر به نظرات، ادراک و تجربه زیسته و شخصی معلمان نسبت به این پدیده مهم اجتماعی توجه شده است. مطالعه نظرات و ادراک خود معلمان از منزلت اجتماعی شان در پی پاسخگویی به این پرسش است که معلمان چه درکی از منزلت اجتماعی حرفه خود دارند و جایگاه و وضعیت کنونی حرفه خود را در جامعه چگونه ارزیابی می‌کنند. و چه عواملی را بر آن مؤثر می‌دانند. منزلت اجتماعی پدیده‌ای چند بعدی است که طی آن علاوه بر اینکه جامعه برای یک شغل یا یک گروه منزلت و جایگاهی قائل است، هر فرد نیز برای شغل خود، منزلت و جایگاهی در نظر دارد که در روند اجرای وظایف شغلی بسیار تأثیرگذار است. این اهمیت و به ویژه فقدان توجه کافی در مطالعات انجام پذیرفته برای تحلیل ادراک و تجربه زیسته معلمان در زمینه تصویر و تصور شان از جایگاه معلمی در جامعه، پژوهش‌گر را در مطالعه حاضر وا داشت تا به خلاف سایر پژوهش‌ها که تنها به دیدگاه جامعه و دیگران درباره مشاغل با اهمیت توجه نشان داده شده است، دیدگاه خود معلمان نسبت به شغل شان را مورد واکاوی قرار دهد. لذا در این پژوهش تلاش شده تا نظرات و ادراک معلمان نسبت به منزلت اجتماعی حرفه معلمی و عوامل مؤثر بر آن مورد کنکاش قرار گیرد و به سوالات پژوهش پاسخ داده شود این سوالات عبارتند از: ۱- معلمان چه درکی از منزلت اجتماعی حرفه خود در جامعه دارند و جایگاه و منزلت اجتماعی خود را چگونه ارزیابی می‌کنند؟ ۲- معلمان منزلت اجتماعی خود را متأثر از چه عواملی می‌دانند؟

بیان مسئله

با توجه به این واقعیت که انسان موجودی اجتماعی است و دارای خواسته‌ها و مطالباتی برای برآورده شدن نیازهای اجتماعی خود است و برای رشد و شکوفایی شخصیت و پایگاه و طبقه

اجتماعی خود در تکاپو می‌باشد. پدیده منزلت اجتماعی مطرح می‌شود. به عبارت دیگر وقتی هر انسان در طول زندگی جمعی خودداری یک پایگاه، شأن و طبقه اجتماعی است، منزلت اجتماعی شکل می‌گیرد.

نیروی انسانی در هر سازمان از عوامل مؤثر در بقای آن سازمان به شمار می‌آید. سازمان آموزش و پرورش و وسعت وظایف آن، با گسترش علوم و تجارب بشری و توسعه فناوری و پیشرفت‌های صنعتی، از شاخص‌های مهم رشد در هر جامعه محسوب می‌شود یکی از وظایف مهم این سازمان تربیت نیروی انسانی مولد، کارآمد و واجد مهارت‌های فنی است (صافی، ۱۳۹۰). تأمین نیازهای معلمان به منزله مهم‌ترین نیروی انسانی آموزش و پرورش برای بالا بردن کیفیت کاری ایشان از موضوعات مهم و مورد توجه مدیریت نیروی انسانی در سازمان هاست.

طبق نظر آبراهام مازلو (۱۹۴۳) نیازهای معلمان همانند سایر افراد شامل نیازهای فردی مانند احساس امنیت در محیط کار، نیازهای اجتماعی مانند داشتن احترام، عزت نفس و احساس ارزشمندی و نیازهای عقلانی است (میرزاییگی، ۱۳۸۹، به نقل از مهدیان و همکاران، ۱۳۹۶). برآورده شدن این نیازها معلمان را در اجرای نقش حرفه‌ای خود یاری می‌رساند.

شأن و اعتبار معلمان و ارتقای آن می‌تواند نقش مهمی در تربیت نسل جوان و فرآیند توسعه هر جامعه‌ای داشته باشد. معلمان به‌عنوان نیروهای محرکه چرخه آموزش، نقش برجسته و ویژه‌ای در این عرصه دارند. لذا توجه به شأن و پایگاه اجتماعی معلمان و ارتقای آن می‌تواند کمک شایانی به حرکت به‌سوی توسعه و پیشرفت همه‌جانبه داشته باشد. یکی از شاخص‌های بهبود شرایط کار معلمان از میان برداشتن گرفتاری‌های اقتصادی- آموزشی و توجه به جایگاه و منزلت اجتماعی آنان و بهبود و فراهم کردن شرایط لازم و کافی برای یک زندگی و کار آبرومندانه است، نیاز به منزلت و احترام از نیازهای اجتماعی افراد است. منزلت، پایگاه و موقعیت اجتماعی مناسب برای معلمان به‌عنوان رکن اصلی آموزش و پرورش، نقشی تعیین‌کننده برای ایفای نقش معلمی در فرایند آموزش و پرورش دارد. اگر باور داشته باشیم که «بهترین‌ها، بهترین‌ها را می‌سازند»، به اهمیت فوق‌العاده منزلت معلمان در جامعه پی خواهیم برد و به منزلت اجتماعی معلمان توجه بیشتری خواهیم کرد (نویدی وبرزگر، ۱۳۸۲). منزلت و پایگاه اجتماعی مقام و موقعیتی است که فرد با ارزیابی جامعه در ساختار اجتماعی آن جامعه به دست می‌آورد (نیک‌گوهر، ۱۳۸۷). طبق مطالعه لیندا هارگریوزا و همکارانش (۲۰۰۶)، منزلت و موقعیت بالا به شرایطی اطلاق می‌شود

که در آن دولت حرفه‌ای را ارزشمند بشمارد و فرد از پاداش مالی بالا، شرایط کار با کیفیت و ارائه تصاویر مثبت در رسانه‌ها لذت ببرد. (نقل از مهدیان و همکاران، ۱۳۹۶)

ماکس وبر^۱ جامعه‌شناس آلمانی در تحلیل و تعریف خود از طبقه علاوه بر مسائل اقتصادی مورد نظر کارل مارکس^۲ توجه به شأن و منزلت اجتماعی را از شاخص‌های تعیین طبقه اجتماعی برمی‌شمارد بی‌گمان افزون بر ساماندهی دستمزدها و مسائل اقتصادی، باید به بهسازی ساختار آموزشی، بهبود حقوق شهروندی و حقوق انسانی و پایگاه و منزلت اجتماعی معلمان توجه ویژه نمود و برای برداشتن گام‌های بلند به سوی شرایط آموزشی شایسته و درخور تلاش کرد.

منزلت: در فرهنگ لغت دهخدا یعنی: مرتبت و مقام و رتبه و حرمت و احترام. پایگاه. جایگاه. مکان. مرتبت. قدر. ارج. شأن. اعتبار. حرمت. بزرگی (دهخدا، ۱۳۷۹)؛ و در فرهنگ فارسی عمید یعنی: جاه و مقام؛ قدرت مرتبه؛ رتبه (عمید، ۱۳۸۹).

از منظر جامعه‌شناسی، موقعیتی است که یک فرد یا خانواده با ارجاع به استانداردهای میانگین رایج درباره ویژگی‌های فرهنگی، درآمد مؤثر، دارایی‌های مادی و مشارکت در فعالیت‌های گروهی اجتماعی به دست می‌آورد. (لیپست^۳، ۱۳۸۱)

مراد از منزلت، توجه به جنبه معنوی شغل معلمی و احترام و قدردانی از معلمان و توجه به استانداردهای مادی یعنی دستمزد و مزایای شغلی مناسب، امنیت شغلی و تأمین اجتماعی برای معلمان است. (تريمان^۴، ۲۰۰۴، ۱۲۳)

ارتقای منزلت اجتماعی عبارت است از بهبود و حرکت رو به بالای یک فرد یا گروه از نظر منزلت و موقعیت اجتماعی در مقایسه با افراد و گروه‌های دیگر که با ایشان از نظر ویژگی‌های فرهنگی، درآمد مؤثر، دارایی‌های مادی و مشارکت در فعالیت‌های گروهی و اجتماعی مشابهت کامل یا نسبی دارند (کوئن^۵، ۱۳۹۲: ۱۷۹).

این پژوهش در پی آن است برخی عوامل مؤثر بر منزلت اجتماعی معلمان از دیدگاه خود معلمان، را مورد شناسایی و آزمایش قرار داده و درباره میزان تأثیر و چگونگی رابطه بین آن عوامل با منزلت اجتماعی معلمان به بحث و گفتگو پردازد، تا شاید از این رهگذر بتواند دری بر

1. Max Weber
2. Karl Marx
3. Lipset
4. Treiman
5. Kohen

گفتگوهای بیشتر درآینده نسبت به این موضوع بازنماید. امید است که کنشگران این گسترده نیز به این جستار مهم واردشده و با طرح دیدگاه‌های خویش بر هر چه کارآمدتر نمودن این مهم یاری رسانند.

ادبیات و پیشینه پژوهش

حسن پور (۱۳۹۰) در پژوهش خود با استفاده از روش پیمایش به این نتیجه رسیده است که: عواملی مثل سن، جنس، تحصیلات و محل سکونت، افزایش حقوق و مزایا و امکانات معیشتی و رفاهی، پشتیبانی و حمایت رسانه‌ها از معلمان، میزان اعتماد اجتماعی شهروندان به معلمان بر ارتقای منزلت اجتماعی معلمان مؤثر است.

محمدی (۱۳۸۲) در زمینه منزلت اجتماعی معلمان، تحقیقی انجام داده است، که نتایج آن نشان می‌دهد، دانش آموزان مدارس (راهنمایی و متوسطه، دختر و پسر شهری و روستایی) شأن و منزلت اجتماعی معلمان را پایین ارزیابی کردند. هم‌چنین بین دیدگاه‌های دانش‌آموزان در مورد شاخص‌های منزلت اجتماعی معلمان از حیثیت شغلی، وضعیت اقتصادی، ویژگی‌های ظاهری، قدرت اجتماعی، میزان تحصیلات، نوع تخصص، مفید بودن، پیشینه خانوادگی و ویژگی‌های اخلاقی معلمان تفاوت معناداری وجود دارد.

بهمنی (۱۳۸۱) در تحقیقی به این نتایج رسیده که: امکانات مالی، رشته تحصیلی و مدرک تحصیلی در تعیین پایگاه معلم تأثیر ویژه‌ای دارند و سن، جنس و سابقه کاری معلمی تأثیری در میزان پایگاه اجتماعی آنان ندارد.

نویدی و بزرگر (۱۳۸۲) در تحقیقی درباره راه‌های ارتقای منزلت اجتماعی معلمان به نتایجی دست‌یافته‌اند که حاکی از این است عوامل زیر در ارتقای منزلت اجتماعی معلمان مؤثرند، تأمین امکانات مالی و رفاهی و رفع فقر و محرومیت از زندگی معلمان، تغییر سیاست‌های کلان کشوری در جهت اولویت دادن به سرمایه‌گذاری در تعلیم و تربیت، اجرای سیاست تمرکززدایی و فراهم کردن زمینه مشارکت همه‌جانبه معلمان در آموزش و پرورش، اصلاح شیوه‌گزینش و تربیت معلم و تلاش برای جذب و پرورش معلمان شایسته و باکفایت، استقرار انضباط اجتماعی و اقتصادی و برقراری عدالت اجتماعی، ایجاد تشکل‌های صنفی برای دفاع از حقوق معلمان و حریم تعلیم و تربیت، افزایش کارایی نظام آموزش از طریق اصلاح مدیریت نیروی انسانی و استقرار نظام شایسته‌سالاری و تلاش معلمان برای افزایش دانش، تخصص و انگیزش و

صلاحیت‌های حرفه‌ای.

صالح نژاد و همکاران (۱۳۹۷) با استفاده از روش فراترکیب به جمع بندی و دسته بندی مطالعات و نظریه های مطرح شده مرتبط با منزلت کارکنان پرداختند و برای منزلت کارکنان چهار بعد شخصی، شغلی، سازمانی و اجتماعی را برشمردند.

نتایج پژوهش کاظمی پور (۱۳۸۹) نشان داد مردم ایران در سنجش منزلتی مشاغل معیارهای صلاحیت، میزان تخصص، تحصیلات و اهمیت شغل در جامعه را در نظر می گیرند.

گورتوا (۲۰۱۹) سه عامل آثار توانمندسازی، ارتباط کارفرما با کارمند و شرایط کار را جداگانه برای تأثیر شرایط شغلی بر منزلت شغلی، آزمایش کرد. تأثیر عوامل از طریق مدل‌های رگرسیون لجستیک مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاکی از تأثیر بیشتر عوامل ارتباطی کارمندان کارفرما نسبت به شرایط کار بر منزلت شغلی کارگران داخلی است. عامل ارتباط با کارمندان از عواملی که معمولاً با منزلت شغلی مانند مرخصی هفتگی، حقوق منظم و امنیت شغلی در ارتباط هستند، برتری دارند.

کیم^۲ و دیگران (۲۰۱۹)، در پژوهشی نشان دادند منزلت سازمانی به طور قابل توجهی ارزش‌های عملکردی، رضایت اقتصادی، اجتماعی و مالی را تحریک می کند. ارزش‌های (عملکردی، رضایت اقتصادی، مالی و اجتماعی) نیز بر وفاداری تأثیر می گذارد. نتایج پژوهش پیتسا^۳، تائو^۴ و پیلوتلا^۵ (۲۰۱۷)، نشان داد منزلت پایین کارکنان، باعث جلوگیری از اعتماد سازمانی ایشان می شود. آنان در این پژوهش چگونگی رابطه متقابل این دو متغیر را بررسی کردند. تونا^۶ و دیگران (۲۰۱۶) در پژوهشی نشان دادند بین رضایت شغلی و رفتار ناهنجار سازمانی، رابطه منفی وجود دارد.

نورث و هت^۷ در تحقیقی باهدف بررسی منزلت اجتماعی فهرستی از ۹۰ شغل را تهیه کردند. دلایلی که غالباً یک شغل را با امتیاز عالی مشخص می کنند عبارتند از: ۱۸ درصد به خاطر حقوقش، ۱۶ درصد به دلیل خدمت به بشریت، ۱۴ درصد به دلیل منزلت اجتماعی آن

1. Gurtoo
2. Kim
3. Pitesa
4. Thau
5. Pillutla
6. Tuna
7. Nurth and Heat

و ۱۴ درصد به دلیل تحصیلات، کار و پول موردنیاز برای این دو (ریزمن و ماریانوف، ۱۳۸۳). گلیفورد^۱ (۱۹۹۴) در تحقیق خود در بررسی عوامل مؤثر در رضایت شغلی معلمان اوهایو، یکی از عوامل مؤثر در رضایت شغلی معلمان را منزلت اجتماعی می‌داند. نتایج تحقیق وی نشان داد که معلمان مدارس دولتی اوهایو از شغل خود در مجموع راضی هستند ولی سه عامل جایگاه و منزلت اجتماعی، ارزش‌های اخلاقی و خلاقیت بیشترین رضایت را ایجاد می‌کنند.

وایس و فرشمن^۲ (۱۹۹۸) در تحقیقی با عنوان منزلت اجتماعی و عملکرد اقتصادی درصد اندازه‌گیری تأثیر ملاحظات و نفوذ اجتماعی روی فرآیندها و پرونده‌های اقتصادی برآمدند. آن‌ها معتقدند که کنشگران انسانی به دلیل کسب پاداش‌های اجتماعی و افزودن بر منزلت اجتماعی خود در گروه‌های اجتماعی عضو می‌شوند، دارایی‌های خود را (اعم از سرمایه بشری و اجتماعی) سرمایه‌گذاری می‌کنند و کنش مناسبی را انتخاب می‌کنند.

هیرشان^۳ (۲۰۱۲) در پایان‌نامه دکتری خود در رشته جامعه‌شناسی دانشگاه دهلی هند با عنوان «مقایسه تطبیقی منزلت اجتماعی معلمان هند و پاکستان» می‌نویسد: «چون فرهنگ دو کشور نزدیک به هم و دارای پیشینه تاریخی مشترک طولانی مدت هستند، تفاوت چندانی بین منزلت اجتماعی معلمان دو کشور هم فرهنگ وجود ندارد. در هر دو جامعه، به علت بافت تقریباً سنتی، معلمان با وجود درآمد تقریباً پایین، دارای منزلت بالایی هستند. فرضیه اصلی این پایان‌نامه با آزمون تفاوت گروه‌ها سنجش شده است.» (هیرشان، ۲۰۱۲: ۱۲۲).

اینایات آیدین^۴، توبا گونر دمیره و اوزگ اردملی^۵ (۲۰۱۵) در تحقیقی با عنوان «نظرات معلمان در مورد وضعیت اجتماعی آموزش حرفه‌ای» که در ترکیه انجام داده‌اند به نتایج زیر رسیده‌اند: این مطالعه با هدف بررسی نظرات معلمان نسل‌های مختلف (XY) شاغل در مدارس ابتدایی دولتی، بویژه در سطوح مختلف وضعیت اجتماعی انجام شده است. در این مطالعه از روش تحقیق کیفی به نام طراحی پدیدارشناختی استفاده شده است. گروه مورد مطالعه شامل ۲۰ معلم شاغل در مدارس ابتدایی دولتی است، ۱۰ نفر از آنها از نسل X و ۱۰ نفر از آنها از نسل Y هستند. داده‌های مصاحبه جمع‌آوری شده با استفاده از تحلیل محتوا

1. Gillford
2. Weiss And Freshman
3. Hirshan
4. Inayet Aydin
5. Tugba Guner Demir
6. Ozge Erdemli

مورد تجزیه و تحلیل قرارگرفت. طبق یافته‌های تحقیق، معلمان حرفه تدریس را در مقایسه با سایر حرفه‌ها (۸۸٪) و سالهای گذشته (۱۰۰٪) از وضعیت پایین‌تری می‌دانند. معلمان نشان می‌دهند که دلایل این نگرش سیاست‌های جدید مدیریت عالی (۲۴/۴٪) و دستمزد پایین (۱۴/۶٪) است.

دانشنامه بریتانیکا^۱ (۲۰۱۵) منزلت^۲ اجتماعی را که گاهی منزلت نیز نامیده می‌شود، درجه‌ای می‌داند که فرد با توجه به حقوق قانونی، وظایف و سبک زندگی خود در سلسله مراتب اجتماعی، بر پایه آن، احترام یا اعتبار کسب می‌کند.

نظریه نیاز^۳

در این زمینه مازلو^۴ معتقد است کارکنان بر پایه سطوح پنجگانه نیازها برانگیخته می‌شوند (جدول ۱) و چنان‌چه این نیازها با توجه موقعیتی که دارند برآورده شوند، رضایت شغلی ایجاد می‌شود.

لاوسون^۵ و شن^۶ بر پایه این نظریه فهرستی از نیازها تهیه کرده‌اند که سازمان می‌تواند با توجه به سطحی که افراد در آن قرار دارند موجبات رضایت شغلی آنان را فراهم آورد. (لاوسون و شن، ۱۹۹۸: ۱۱۹)

جدول شماره ۱. سطوح پنجگانه نیازها

سطح نیاز	ارضاکننده‌های کلی	ارضاکننده‌های سازمانی
نیازهای فیزیولوژیک	غذا، آب، استراحت	دستمزد، پاداش، منافع جنبی
نیاز به امنیت	ایمنی، اطمینان، ثبات	موقعیت‌های کاری ایمنی، امنیت شغلی
نیازهای اجتماعی	محبت، عاطفه، تعلق	کار به‌هم‌پیوسته گروهی، عضویت در گروه
عزت‌نفس	احترام به خود، احترام به دیگران	بازخورد ارباب‌رجوع
نیاز به خود شکوفایی	مقام، وجهه، اعتبار، پیشرفت	فرصت برای خلاقیت، ارتقا، پیشرفت در کار

بر اساس این نظریه می‌توان توقع و انتظار معلمان را در محیط کار و جامعه از شغل خودرادرود

1. Britannica
2. Prestige
3. Need Theory
4. Maslow
5. Lawson
6. Shen

دسته عمده جای داد:

۱. تأمین نیازهای معیشتی ۲. برخورداری از شأن و منزلت اجتماعی شایسته. (معدفر، ۱۴۱، ۱۳۸۴)

بر طبق این جدول می‌توان درآمد و مسائل رفاهی را در حیطه نیازهای فیزیولوژیک، عضویت در تشکل‌ها را جزء نیازهای اجتماعی، تحصیلات، توسعه مهارت‌ها و آموزش‌های ضمن خدمت را در جهت برآورده کردن نیاز به خودشکوفایی قلمداد کرد. بر اساس این نظریه می‌توان توقع و انتظار معلمان از شغل خود را در قالب رفع نیازها، از جمله نیازهای معیشتی و شأن و منزلت اجتماعی ارزیابی نمود. تأمین نیازهای معیشتی و فراهم نمودن شرایط ایجاد منزلت اجتماعی برای معلمان می‌تواند زمینه انگیزش و رضایت شغلی آن‌ها را فراهم نماید.

نظریه نظام اجتماعی تالکوت پارسونز^۱

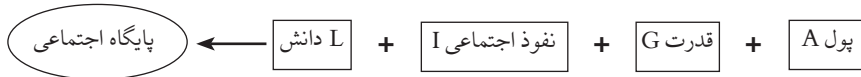
پارسونز برای هر نظام اجتماعی، چهار خرده نظام اقتصاد، سیاست، اجتماعی و فرهنگی با کارکردهای متفاوت قایل است.

پارسونز از پیش نیازهای کارکردی اجزاء و عناصر نظام اجتماعی سخن به میان می‌آورد، یکی از این عناصر، نظام‌های آموزشی و تربیتی است. اگر نظام آموزشی و سازمان‌های تربیتی در تأمین این پیش نیازهای کارکردی، نقش غیرفعال یا ناموفق داشته باشند، دچار کاهش منزلت اجتماعی خود و معلمان خواهند شد. به عنوان مثال اگر نظام آموزشی نتواند سایر نظام‌های اجتماعی را به پشتیبانی از خود ترغیب نماید یا نتواند نیازهای مهم معلمان را برآورده سازد، هم‌چنین نتواند مشارکت کافی اعضای خود را جلب نماید و زبان مشترکی نداشته باشد، در این صورت باعث کاهش منزلت اجتماعی خود و کنشگرائش که یکی از مهم‌ترین آن‌ها معلمان است خواهد شد. (طیبی‌نیا، ۱۳۹۳).

نکته دیگری که از خرده نظام‌های کارکردی پارسونز استنباط می‌شود آن است که اگر نظام آموزشی در زمینه انطباق با محیط (کار و تولید و رفع نیازهای مادی معلمان)، دستیابی به اهداف (بسیج معلمان در جهت تحقق اهداف اجتماعی) تحکیم یکپارچگی (حفظ وحدت و انسجام اجتماعی بین کنشگران خود) و حفظ الگوهای فرهنگی (انتقال ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی به نسل دانش‌آموزی) غیرفعال یا ناموفق عمل کند منزلت اجتماعی نظام آموزشی و به تبع آن

منزلت اجتماعی معلمان تنزل خواهد یافت (محمدی، ۱۳۸۴).

متغیرهای تئوری (AGIL) تالکوت پارسونز (افلاکی فرد، ۱۳۸۰: ۵۹)

دورکیم^۱ جوامع ماقبل صنعتی را دارای یک سری منزلت‌های موروثی می‌دانست. درحالی‌که معتقد بود: در جامعه مدرن ثروت و قدرت به اهدافی فی‌الذمه بدل می‌شوند و اغلب مردم ناتوان از دستیابی به اعتبار و پرستیژ بالا، زندگی‌شان در تضاد با هنجارهای اجتماعی می‌یابند چنین تضادی با ارزش‌ها، منجر به هنجار گسیختگی و اخلال در نظم می‌شود که وضعیتی وخیم در جامعه صنعتی است. (لیپست، ۱۳۸۱، لهسائی زاده، ۱۳۷۴، نقل از سام آرام)

از نظر ماکس وبر^۲، تفاوت در برخورداری از مالکیت اموال باعث به وجود آمدن طبقات اجتماعی که گروه‌های منزلتی هستند می‌شود، تقسیم نابرابر قدرت به تشکیل احزاب سیاسی می‌انجامد و درجات مختلف حیثیت منشأ پیدایش قشرهای اجتماعی با پایگاه‌های اجتماعی مشابه می‌گردد. با توجه به نظریه وبر می‌توان دریافت که اگر معلمان از مالکیت (درآمد و ثروت) و قدرت کافی برخوردار باشند در گروه‌های منزلتی بالاتری قرار گرفته و منزلت اجتماعی‌شان بالا خواهد بود. (همان)

وبر نهادی شده را در ۳ عرصه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی به تفکیک مورد بحث قرار می‌دهد. در این راستا به عقیده

وی در عرصه اقتصادی، طبقه، در عرصه اجتماعی، پایگاه و در عرصه سیاسی، حزب (ارتباط سیاسی) نشانه و تبلور قدرت است.

ماکس وبر، طبقه اجتماعی را مفهوم چندبعدی می‌داند و سه عامل اساسی را در ایجاد آن مؤثر می‌داند که عبارتند از ثروت، قدرت و حیثیت (وجهه و منزلت اجتماعی). (کوئن، ۱۳۹۲).

کارل مارکس^۳ (۱۸۴۴) عامل اقتصادی را عمده‌ترین عامل در رتبه‌بندی منزلت اجتماعی قلمداد کرد. مارکس منشأ منزلت اجتماعی را در میزان مالکیت ابزار تولید و میزان مهارت‌های فنی می‌داند. به عقیده مارکس منزلت اجتماعی از موقعیت اقتصادی فرد نشأت می‌گیرد. (خوشرو، ۱۳۹۳)

1. Durkheim
2. Max Weber
3. Karl Marx

بوردیو^۱، مشخص می‌سازد که منزلت اجتماعی به‌وسیله سه اصل و قاعده متمایز متداخل یعنی سرمایه اقتصادی و سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی سامان داده می‌شود. (بوردیو، ۱۹۸۴: ۱۰۱)

گیدنز^۲ جامعه‌شناس انگلیسی عصر حاضر می‌باشد که با ترکیب و اصلاح نظرات دانشمندان کلاسیک نظیر مارکس، دورکیم و وبر نظریه ساخت یابی را مطرح نموده است. او در تحلیل نظرات خود از قشربندی اجتماعی با تأثیرپذیری از وبر، به‌صورت انعطاف‌پذیرتر و دقیق‌تر با این مسئله برخورد نموده است و علاوه بر پذیرش ایده مارکس مبنی بر ماهیت دوگانه ساختار طبقه‌ای، مفهوم طبقه متوسط را وارد ساختار طبقه‌ای نموده و آن را از حالت ماهیت دوگانه خارج ساخته است. جایگاه معلمان در ساختار طبقاتی موردنظر گیدنز در طبقه متوسط پایین می‌باشد (گیدنز، ۱۳۷۵: ۲۳۸ و ۲۴۷ نقل از سام آرام، ۱۳۹۰). گیدنز استدلال می‌کند که سه حقوق، قدرت یا ظرفیت یعنی دارائی، آموزش یا مهارت و نیروی کاریدی، بنیان «ساختاری طبقاتی سه‌گانه‌ای» است که در تمام جوامع سرمایه‌داری یافت می‌شود. (گرب، ۱۳۷۲: ۲۰۵)

جمع‌بندی نظریه‌ها:

قشربندی اجتماعی فرآیندی است که از طریق آن جایگاه اعتبار و حیثیت افراد هر جامعه متناسب با فرهنگ آن جامعه تعیین و مشخص می‌شود. کسب اعتبار و حیثیت از منابع مختلفی نظیر سیاست، اقتصاد، اجتماع و یا فرهنگ به دست می‌آید. منزلت اجتماعی یا پایگاه اجتماعی یکی از ابعاد قشربندی اجتماعی است. (سام آرام، ۱۳۹۰)

از این‌رو با توجه به برخی نظریه‌های که مطرح شد. در قالب جدول زیر با یکدیگر مقایسه شده و وجوه اشتراک آن‌ها جهت فرضیه‌های حاصل از آن‌ها به‌صورت زیر آورده شده است.

جدول شماره ۲: مقایسه ابعاد گوناگون قشربندی اجتماعی از دیدگاه برخی از جامعه‌شناسان

ردیف	نام صاحب‌نظر	افقی	عمودی	شاخص‌ها	ساخت طبقه
۱	مارکس	اقتصادی	مالکیت	دارائی ثروت، زمین	دوگانه (بالا، پایین)
۲	مارکس وبر	اقتصادی- سیاسی- اجتماعی- فرهنگی	مالکیت، قدرت، منزلت اجتماعی	دارائی ثروت، وابستگی حزبی و گروهی، مذهب، سن، شغل، نژاد، قومیت و جنسیت	دوگانه (بالا، پایین)

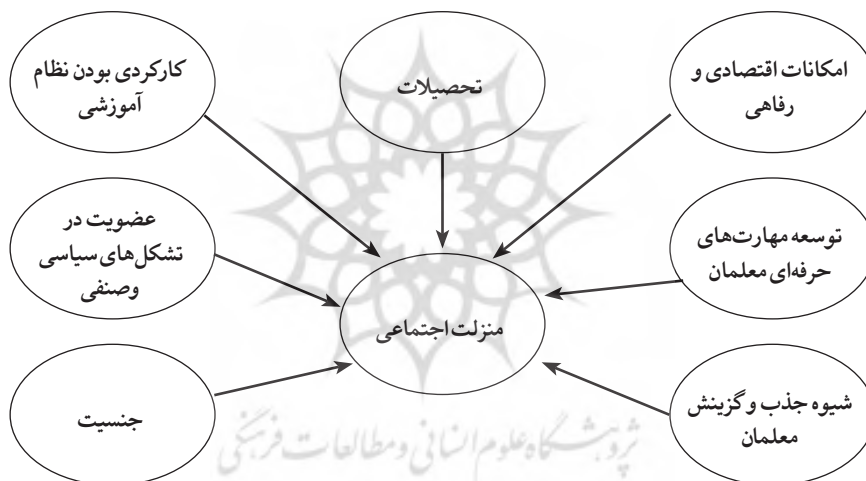
1. Bourdieu

2. Giddens

۳	دورکیم	اقتصادی-سیاسی-اجتماعی	مالکیت، قدرت، بعد کارکردی منزلت	پایبندی به بعد کارکردی همه موارد فوق	موردتوجه قرار نگرفت
۴	پارسونز	اقتصادی-سیاسی-اجتماعی-فرهنگی	مالکیت، قدرت، منزلت نظام شخصیت	ثروت، شغل، سن، مذهب، نژاد، قومیت، جنسیت	موردتوجه قرار نگرفت
۵	گیلینز	اقتصادی-سیاسی-اجتماعی-فرهنگی	ثروت، قدرت، منزلت اجتماعی، آموزشی و مهارت	ثروت، شغل، سن، مذهب، نژاد، جنسیت، تحصیلات، مهارت	بالا، متوسط، متوسط قدیم، متوسط پایین، کارگر بالا، کارگر پایین، فقیر

منبع: (سام آرام، ۱۳۹۰)

مدل نظری پژوهش:

فرضیه‌های تحقیق

- بین میزان سطح تحصیلات معلمان و منزلت اجتماعی معلمان رابطه معناداری وجود دارد.
- بین میزان کارکردی بودن نظام آموزشی و منزلت اجتماعی معلمان رابطه معناداری وجود دارد.
- بین میزان سطح امکانات اقتصادی و رفاهی معلمان و منزلت اجتماعی معلمان رابطه معناداری وجود دارد؛
- بین میزان توسعه مهارت‌های حرفه‌ای معلمان و منزلت اجتماعی معلمان و منزلت اجتماعی معلمان رابطه معناداری وجود دارد؛

- بین شیوه جذب و گزینش تربیت معلم و منزلت اجتماعی معلمان رابطه معناداری وجود دارد؛
- بین میزان عضویت و مشارکت معلمان در تشکلهای صنفی و سیاسی و منزلت اجتماعی معلمان رابطه معناداری وجود دارد؛
- بین جنسیت و منزلت اجتماعی معلمان تفاوت معناداری وجود دارد.

روش شناسی

روش تحقیق و ابزار آن

این پژوهش از نظر ماهیت از نوع کمی، از نظر هدف از نوع کاربردی، از نظر زمانی مقطعی، از نظر روش توصیفی - پیمایشی است. در روش پیمایش از بسیاری از افراد (که پاسخگو نامیده می شوند) راجع به عقاید، ایده‌ها، خصوصیات و رفتار گذشته یا حالشان سؤال می کنند (نائومن، ۲، ۱۹۷۷: ۲۲۸). برای آگاهی بیشتر و مطلع شدن از پیشینه موضوع مورد تحقیق و سیر تحول در بررسی منزلت اجتماعی معلمان و نظرات دانشمندان، دیدگاه جامعه شناسان و صاحب نظران و توضیح بعضی از مفاهیم و اصطلاحات بکار رفته شده در امر پژوهش، از شیوه کتابخانه‌ای، با مراجعه به مقالات و پایان نامه‌ها، کتب متعدد و کتابخانه‌ها بهره قرار گرفته شده است. ابزار بکار برده شده در پژوهش پرسشنامه می باشد که از مجموعه سئوالاتی تشکیل شده است که به وسیله آنها محقق اطلاعات مورد نیاز را از پاسخگو کسب می کند.

جامعه آماری و حجم نمونه

جامعه آماری این پژوهش، معلمان شهر تهران در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ می باشند. که تعداد آنها حدود ۴۶۰۰۰ نفر بوده است حجم نمونه طبق فرمول تعیین حجم نمونه کوکران برابر با ۳۸۲ نفر خواهد بود. ($z=1/96, q=p=0/5, d=0/05$)

روش نمونه گیری

ابتدا شهر تهران به سه ناحیه شمال، مرکز و جنوب تقسیم شد. سپس با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی ساده و روش نمونه گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای تعدادی از مناطق و مدارس آنها، انتخاب و از هر مدرسه به روش نمونه گیری تصادفی، حجم نمونه مورد نظر از معلمان انتخاب شده‌اند.

اعتبار^۱ و روایی^۲ پژوهش

در این پژوهش در طراحی پرسش‌نامه از نظر کارشناسان و متخصصان و اساتید مشاور و راهنما برای تأیید اعتبار آن استفاده شده است؛ و برای پایایی آن از آلفای کرونباخ استفاده شده است؛ که با استفاده از نرم‌افزار spss مقدار آن برای سئوال‌ات پرسش‌نامه، برای معرف‌های مربوط به هر متغیر در تست مقدماتی محاسبه گردیده است که آلفای کرونباخ برای همه متغیرها بالای ۰/۷۵ بوده است.

روش‌ها و ابزار تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده به‌منزله پل ارتباطی برای رسیدن به نتایج پژوهش می‌باشد که در این پژوهش با استفاده از نرم‌افزار spss در دو سطح توصیفی و استنباطی به تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده پرداخته شده است و سعی شده است نتایج حاصل از پرسش‌نامه به‌صورت خلاصه و مفید با جداول مربوطه ارائه شود. در سطح توصیفی از جدول‌ها، فراوانی، درصد فراوانی و میانگین و... برای توصیف داده‌ها استفاده شده است و در سطح استنباطی برای رابطه و همبستگی بین متغیرها از آزمون پیرسون استفاده شده است.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی پژوهش حاکی از آن است که از تعداد ۳۸۲ نفر پاسخگویان ۱۸۴ نفر (۴۸/۲ درصد) زن و ۱۹۸ نفر (۵۱/۸ درصد) مرد بوده‌اند. همچنین از نظر تحصیلات ۱۳ نفر (۳/۴ درصد) دیپلم، ۴۷ نفر (۱۲/۳ درصد) فوق دیپلم، ۲۳۲ نفر (۶۰/۷ درصد) لیسانس، ۹۰ نفر (۲۳/۶ درصد) فوق لیسانس و بالاتر بوده‌اند و از لحاظ درآمد ۲۵ نفر (۶/۵ درصد) درآمدی کمتر از ۲ میلیون تومان، ۱۸۹ نفر (۴۹/۵ درصد) درآمدی بین ۲ تا ۳/۵ میلیون تومان، ۱۵۸ نفر (۴۱/۴ درصد) درآمدی بین ۳/۵ تا ۵ میلیون تومان، ۱۰ نفر (۲/۶ درصد) درآمدی بیشتر از ۵ میلیون تومان داشته‌اند.

ضرایب همبستگی بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته:

در جدول زیر (جدول شماره ۳) ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل با یک دیگر و همچنین ضرایب همبستگی بین متغیر وابسته با هر یک از متغیرهای مستقل نشان داده شده است.

جدول شماره ۳: جدول ضرایب همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل و وابسته

تحصیلات	کارکردی بودن نظام آموزشی	توسعه مهارت‌های حرفه‌ای	امکانات اقتصادی و رفاهی	عضویت و مشارکت در تشکل‌ها	شیوه جذب و گزینش تربیت معلم	منزلت اجتماعی
تحصیلات	$r=0/422$ $sig=0/000$	$r=0/602$ $sig=0/000$	$r=0/591$ $sig=0/000$	$r=0/615$ $sig=0/000$	$r=0/239$ $sig=0/000$	$r=0/620$ $sig=0/000$
کارکردی بودن نظام آموزشی	$r=1$	$r=0/459$ $sig=0/000$	$r=0/578$ $sig=0/000$	$r=0/528$ $sig=0/000$	$r=0/341$ $sig=0/000$	$r=0/701$ $sig=0/000$
توسعه مهارت‌های حرفه‌ای	$r=0/602$ $sig=0/000$	$r=1$	$r=0/550$ $sig=0/000$	$r=0/553$ $sig=0/000$	$r=0/289$ $sig=0/000$	$r=0/433$ $sig=0/012$
امکانات اقتصادی و رفاهی	$r=0/591$ $sig=0/000$	$r=0/578$ $sig=0/000$	$r=1$	$r=0/655$ $sig=0/000$	$r=0/321$ $sig=0/000$	$r=0/592$ $sig=0/000$
عضویت و مشارکت در تشکل‌ها	$r=0/615$ $sig=0/000$	$r=0/528$ $sig=0/000$	$r=0/655$ $sig=0/000$	$r=1$	$r=0/330$ $sig=0/000$	$r=0/406$ $sig=0/002$
شیوه جذب و گزینش تربیت معلم	$r=0/239$ $sig=0/000$	$r=0/341$ $sig=0/000$	$r=0/289$ $sig=0/000$	$r=0/321$ $sig=0/000$	$r=1$	$r=0/427$ $sig=0/000$
منزلت اجتماعی	$r=0/620$ $sig=0/000$	$r=0/701$ $sig=0/000$	$r=0/433$ $sig=0/012$	$r=0/592$ $sig=0/000$	$r=0/406$ $sig=0/002$	$r=1$

آزمون فرضیه‌ها

فرضیه ۱: بین میزان سطح تحصیلات معلمان و منزلت اجتماعی معلمان رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج حاصل از آزمون پیرسون نشان می‌دهد در فاصله اطمینان ۹۵٪ سطح معناداری رابطه بین تحصیلات معلمان و ارتقای منزلت اجتماعی معلمان برابر است با $Sig=0/000$ و چون از $0/05$ کوچک‌تر است؛ یعنی با اطلاعات موجود فرضیه H_0 ابطال و H_1 تأیید می‌گردد به عبارتی بین

میزان سطح تحصیلات معلمان و منزلت اجتماعی آنان رابطه معناداری وجود دارد؛ و این رابطه با توجه به مقدار ضریب همبستگی $r=0/620$ مستقیم بوده است یعنی معلمان با تحصیلات بالاتر از منزلت اجتماعی بالاتری برخوردار بوده‌اند.

فرضیه ۲: بین کارکردی بودن نظام آموزشی معلمان و منزلت اجتماعی معلمان رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج حاصل از آزمون پیرسون نشان می‌دهد در فاصله اطمینان 95% سطح معناداری رابطه بین متغیرهای این فرضیه برابر است با $Sig=0/000$ ؛ یعنی فرضیه تأیید می‌گردد و رابطه معنادار بوده است؛ و این رابطه با توجه به مقدار ضریب همبستگی $r=0/701$ مستقیم بوده است یعنی با افزایش کارکرد نظام آموزشی بر منزلت اجتماعی معلمان افزوده خواهد شد.

فرضیه ۳: بین درآمد و امکانات اقتصادی و رفاهی معلمان و منزلت اجتماعی معلمان رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به سطح معناداری حاصل از آزمون پیرسون یعنی $Sig=0/000$ ، نشان از تایید فرضیه دارد. یعنی بین درآمد و سطح امکانات رفاهی و اقتصادی معلمان و منزلت اجتماعی آنان رابطه معناداری وجود دارد و این رابطه با توجه به مقدار ضریب همبستگی $r=0/592$ مستقیم بوده است یعنی بالا بودن درآمد و سطح امکانات رفاهی و اقتصادی معلمان باعث افزایش منزلت اجتماعی آنان خواهد شد.

فرضیه ۴: بین میزان توسعه مهارت‌های حرفه‌ای معلمان و منزلت اجتماعی معلمان رابطه معناداری وجود دارد.

سطح معناداری حاصل از آزمون پیرسون برای این فرضیه نیز برابر است با $Sig=0/012$ ، و این نشان دهنده وجود رابطه معناداری بین میزان توسعه مهارت‌های حرفه‌ای معلمان و منزلت اجتماعی معلمان است و این رابطه با توجه به مقدار ضریب همبستگی $r=0/433$ مستقیم بوده است یعنی با افزایش مهارت‌های حرفه‌ای معلمان، منزلت اجتماعی آنان نیز افزایش می‌یابد.

فرضیه ۵: بین شیوه جذب و گزینش تربیت معلم و منزلت اجتماعی معلمان رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج حاصل از آزمون پیرسون نشان می‌دهد در فاصله اطمینان 95% سطح معناداری رابطه بین

شیوه جذب و تربیت معلم و منزلت اجتماعی معلمان برابر است با $\text{Sig} = 0/000$ ، یعنی این رابطه معنادار بوده و با توجه به مقدار ضریب همبستگی $r = 0/427$ مستقیم بوده است. یعنی هرچه شیوه جذب تخصصی تر و از سطح امتیازات بالاتری برخوردار باشد باعث افزایش منزلت اجتماعی معلمان می شود.

فرضیه ۶: بین میزان مشارکت و فعالیت تشکل های صنفی و سیاسی و منزلت اجتماعی معلمان رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج حاصل از آزمون پیرسون نشان می دهد در فاصله اطمینان ۹۵٪ سطح معناداری رابطه بین متغیرهای این فرضیه برابر است با $\text{Sig} = 0/002$ ، و این نشان از وجود رابطه معناداری بین میزان مشارکت و فعالیت تشکل های صنفی و سیاسی معلمان و منزلت اجتماعی آنان دارد؛ با توجه به مقدار ضریب همبستگی $r = 0/406$ این رابطه مستقیم بوده است یعنی هرچه مشارکت و فعالیت تشکل های معلمان بیشتر باشد باعث افزایش منزلت اجتماعی معلمان خواهد شد.

فرضیه ۷: بین جنسیت و منزلت اجتماعی معلمان تفاوت معناداری وجود دارد.

با توجه به آزمون t مستقل، سطح معناداری میان جنسیت و منزلت اجتماعی برابر است با $\text{Sig} = 0/412$ یعنی میان جنسیت و منزلت اجتماعی معلمان تفاوت معناداری وجود ندارد به عبارت دیگر زن و مرد به لحاظ منزلت اجتماعی مشابه می باشند.

جدول شماره ۴: جدول آزمون t مستقل

فاصله اطمینان اختلاف ۰/۰۹۵		اختلاف میانگین	Sig. (2-tailed)	درجه آزادی df	مقدار t	آزمون لون برای متغیرها		فرض واریانس برابری
کرانه بالا	کرانه پائین					سطح معناداری Sig	F	
۰/۱۰۲۱۳	-۰/۱۸۵۳۰	-۰/۰۰۸۳۱	۰/۲۷۷	۳۸۰	-۱/۱۰۷	۰/۴۲۳	۰/۳۱۲	فرض واریانس برابری
۰/۱۰۲۱۸	-۰/۱۸۵۴۲	-۰/۰۰۸۳۱	۰/۲۷۸	۳۷۸/۷۲	-۱/۱۰۷			فرض واریانس برابر فرض نمی شود

درواقع به کمک رگرسیون روابط علت و معلولی بین متغیرها را مورد بررسی قرار می‌دهیم. و اینکه پیش‌بینی کنیم تغییر در یک یا چند متغیر (متغیرهای مستقل)، چه تغییری در متغیر دیگر (متغیر وابسته) دارد؛ و تغییر متغیر وابسته از روی متغیر مستقل به کمک معادله آن قابل پیش‌بینی است.

با توجه به ضریب همبستگی بین هریک از متغیرهای مستقل با وابسته که همگی در سطح ۰/۹۵٪ معنادار بوده است. می‌خواهیم پیش‌بینی تغییر متغیر وابسته را در اثر تغییر متغیرهای مستقل مورد بررسی قرار دهیم.

با توجه به دستور رگرسیون مقدار واریانس تبیین شده برابر است با $R^2 = ۰/۵۱۹$ یعنی این متغیرهای مستقل تا ۰/۵۱۹ می‌توانند متغیر وابسته را تبیین کنند. و طبق جدول ANOVA چون سطح معناداری برابر است با $Sig = ۰/۰۰۰$ بنابراین با توجه به جدول شماره ۵ (Coefficients) و بر اساس ستون B معادله پیش‌بینی خط رگرسیون به صورت زیر می‌باشد.

$$Y = ۰/۴۴۶ + (۰/۲۲۷ \times \text{بودن نظام آموزشی}) + (۰/۱۱۴ \times \text{تحصیلات}) + (۰/۲۷۰۱ \times \text{توسعه مهارت‌های حرفه‌ای}) + (۰/۱۲۱ \times \text{امکانات اقتصادی و رفاهی}) + (۰/۵۱۰ \times \text{شيوه جذب و تربیت معلم}) + (۰/۰۴۷ \times \text{عضویت و مشارکت در تشکلهای})$$

بنابراین به میزان ۰/۱۱۴ تحصیلات، ۰/۲۲۷ کارکردی بودن نظام آموزشی، ۰/۴۴۶ توسعه مهارت‌های حرفه‌ای، ۰/۱۲۱ امکانات اقتصادی و رفاهی، ۰/۰۴۷ عضویت و مشارکت در تشکلهای ۰/۵۱۰ شیوه جذب و گزینش تربیت معلم، تغییرات متغیر وابسته قابل پیش‌بینی است. اما در مورد اهمیت و نقش متغیرهای مستقل در پیش‌گویی معادله رگرسیون باید از مقادیر ستون بتا (Beta) استفاده کرد. از آنجاکه مقادیر بتا استاندارد شده می‌باشند؛ بنابراین از طریق آن می‌توان در مورد اهمیت نسبی متغیرها قضاوت کرد. بزرگ بودن مقدار بتا نشان‌دهنده اهمیت نسبی و نقش آن در پیش‌گویی متغیر وابسته می‌باشد؛ بنابراین با توجه به ستون بتا در جدول می‌توان معادله استاندارد شده را به صورت زیر نوشت.

$$Y = ۰/۲۷۷ + (۰/۲۲۷ \times \text{بودن نظام آموزشی}) + (۰/۳۰۲ \times \text{تحصیلات}) + (۰/۲۷۰۱ \times \text{توسعه مهارت‌های حرفه‌ای}) + (۰/۱۲۱ \times \text{امکانات اقتصادی و رفاهی}) + (۰/۰۹۳ \times \text{شيوه جذب و گزینش معلم}) + (۰/۰۴۷ \times \text{عضویت و مشارکت در تشکلهای}) + (۰/۲۵۰ \times \text{توسعه مهارت‌های حرفه‌ای})$$

در اینجا می‌توان قضاوت کرد که متغیر تحصیلات به مراتب سهم بیشتری در مقایسه با سایر متغیرها در پیش‌گویی متغیر وابسته یعنی منزلت اجتماعی دارد.

Coefficients جدول شماره ۵: جدول ضرایب

Sig	t	ضرایب غیراستاندارد		مدل
		Beta	Std. Error	
۰/۰۰۰	۹/۳۲۵		۰/۱۹۸	ضریب ثابت
۰/۰۰۰	۶/۷۸۱	۰/۳۲۷	۰/۰۷۳	تحصیلات
۰/۰۰۰	۹/۲۰۴	۰/۳۰۲	۰/۰۷۹	کارکردی بودن نظام آموزشی
۰/۰۰۰	۱۶/۱۱۴	۰/۲۵۰	۰/۱۲۳	توسعه مهارت‌های حرفه ای
۰/۰۰۰	۹/۳۴۱	۰/۱۰۷	۰/۰۹۳	عضویت و مشارکت در تشکل‌ها
۰/۰۰۱	۵/۷۱۲	۰/۰۹۳	۰/۰۶۷	شیوه جذب و تربیت معلم
۰/۰۰۰	۱۲/۱۰۱	۰/۲۷۷	۰/۰۷۹	امکانات اقتصادی و رفاهی

بحث و نتیجه گیری

نتایج حاصل از اطلاعات جمع‌آوری شده در بخش توصیفی حاکی از آن است که ۵۰/۸ درصد از پاسخگویان را مردان و ۴۹/۲ درصد را زنان تشکیل می‌دهند اکثر معلمان دارای تحصیلات لیسانس بوده‌اند (۶۰/۷ درصد). سن اکثر پاسخگویان بین ۳۰ تا ۵۰ سال بوده است (۶۹/۴ درصد)، درآمد اکثر پاسخگویان بین ۲ تا ۳,۵ میلیون تومان بوده است (۴۹/۵ درصد).

نتایج و یافته‌های حاصل از این تحقیق در بخش استنباطی حاکی از آن است که:

- بین میزان تحصیلات و منزلت اجتماعی معلمان رابطه معنی‌داری وجود دارد، شدت این رابطه با توجه به عدد مقابل ضریب همبستگی بین متغیرها مستقیم بوده است. که این نتیجه با نتایج بهمنی (۱۳۸۱)، حسن‌پور (۱۳۹۰)، محمدی (۱۳۸۲) و نورث و هت، همخوانی دارد و منطبق بر نظرات بوردیو در بحث سرمایه فرهنگی است. تحصیلات بنابه اظهار نظر اکثر اندیشمندان و صاحب نظران یکی از مهمترین آیتم‌های مؤثر در ارتقای منزلت اجتماعی است که در این تحقیق نیز مورد تأیید قرار گرفته است بنابراین دولت و مسولان ذیربط باید مقدمات و تسهیلات لازم را در جهت تسهیل و ادامه تحصیل معلمان فراهم نمایند.

- بین کارکردی بودن نظام آموزشی معلمان و منزلت اجتماعی معلمان رابطه معناداری وجود دارد.

رابطه بین کارکردی بودن نظام آموزشی معلمان و ارتقای منزلت اجتماعیا توجه به آزمون فرضیه، معنادار و مستقیم بوده است یعنی هرچه نظام آموزشی از کارکرد آموزشی بالایی برخوردار باشد، باعث ارتقای منزلت اجتماعی معلمان می‌شود. این یافته مطابق نتایج نویدی و برزگر (۱۳۸۲)

است، و منطبق بر نظریات مازلو در بحث نیاز به پیشرفت و ارتقاء در کار و پارسونز در زمینه خرده نظام فرهنگی است. که در راس مدل او قرار دارد. هرچه آموزش و پرورش از نظام آموزشی قوی برخوردار باشد و به سمت کاربردی کردن و نوآوری در آموزش پیش رود باعث افزایش رضایت معلمان و در نهایت بالا رفتن منزلت اجتماعی معلمان می شود.

- بین میزان امکانات اقتصادی و رفاهی و منزلت اجتماعی معلمان رابطه معنی‌داری وجود دارد، با توجه به مقدار سطح معناداری، در آزمون فرضیه‌ها، این رابطه معنادار بوده است و شدت این رابطه با توجه به عدد مقابل ضریب همبستگی r بین متغیرها مستقیم بوده است. وجود این رابطه با نتایجی که بهمئی (۱۳۸۱)، حسن‌پور (۱۳۹۰)، محمدی (۱۳۸۲)، نویدی و برزگر (۱۳۸۲)، وایس و فرشمن (۱۹۹۸)، هیرشان (۲۰۱۲) و نورث و هت همخوانی دارد و منطبق بر آراء و نظرات اکثر جامعه‌شناسان از جمله وبر و مارکس است چون هردوی آن‌ها بعد اقتصادی را از عوامل مؤثر در تقسیم‌بندی از طبقه اجتماعی می‌دانند و در راستای نیازی‌های فیزیولوژیک «مازلو» است که دستمزد و پاداش را در رفع این نیازها مهم می‌داند. بر طبق یافته های پژوهش، یکی از دغدغه های معلمان که باعث اعتراضات گسترده آنان در طی سال های اخیر شده نارضایتی از میزان درآمد و بهره مندشدن از امکانات و رفاهیات در خور شغل معلمی است. همچنین بر اساس یافته ها و طبق نظر بسیاری از صاحب نظران یکی از عوامل ارتقای منزلت اجتماعی برخوردار از درآمد و امکانات اقتصادی است این واقعت را نمی توان نادیده گرفت که حقوق معلمان کفاف یک زندگی آبرومندانه را نمی دهد و می توان آن را در احکام حقوقی و اعتراضات گسترده آنان در سال های اخیر مشاهده کرد. یکی از خواسته های معلمان در این خصوص اجرای طرح رتبه بندی معلمان است که تا بحال مسکوت و حالت اجرایی به خود ندیده است. بنابراین انتظار این است که منابع مالی و اقتصادی و تخصیص بودجه کافی به آموزش و پرورش، در رأس تصمیم گیری های مسئولان و دولت قرار گیرد تا دغدغه های آموزش و پرورش در این زمینه به حداقل برسد بر طبق مستندات موجود آموزش و پرورش از لحاظ تخصیص بودجه در سال ۱۳۹۷، رتبه سیزدهم را در لایحه دولت دارد (حاجی بابایی، نماینده مجلس نطق میان دستور، ۷ مرداد ۱۳۹۷) و این حاکی از این واقعیت است که دغدغه های مالی و اقتصادی و اعتراضات معلمان بحق بوده که مورد توجه و اولویت دولت نبوده است بنابراین لازم است که تدابیر لازم در این خصوص برای سال های آتی اندیشیده شود.

- بین توسعه مهارت های حرفه ای معلمان و منزلت اجتماعی آنان رابطه معنی‌داری وجود دارد. این فرضیه نیز پس از آزمون، مورد تأیید قرار گرفت و رابطه معنادار و مستقیم بوده است. با

توجه به اینکه افزایش مهارت و دانش معلمان، نظیر دوره‌های ضمن خدمت و مهارت‌های پژوهشی، سبب آشنایی آنان با دانش روز می‌شود بنابراین نتایج به دست آمده کسب مهارت و دانش روز مورد اقبال معلمان و باعث رضایت و افزایش منزلت اجتماعی آنان می‌باشد. نتیجه این رابطه با نتایجی که نویدی و برزگر (۱۳۸۲)، حسن‌پور (۱۳۹۰)، پرتیچارد (۲۰۰۹) و هیرشان (۲۰۱۲) در بحث کسب میزان مهارت‌های معلمان و نیازهای خود شکوفایی مازلو هم خوانی دارد. البته نباید این موضوع را فراموش کرد که این آموزش‌ها باید مطابق با جدیدترین دستاوردهای علمی و روش‌های نوین آموزشی باشد و از کیفیت لازم و اقبال معلمان برخوردار باشند زیرا ممکن است این مسئله تحت الشعاع صرفاً کسب امتیاز برای مراتب بالاتر بدون توجه به محتویات و کارکردهای آموزشی قرارگیرد.

- بین شیوه جذب و گزینش تربیت معلم و منزلت اجتماعی آنان رابطه معنی داری وجود دارد.

با توجه به مقدار سطح معناداری که در آزمون فرضیه‌ها به آن اشاره شد این رابطه نیز معنادار و رابطه مستقیم بوده است یکی از متغیرهای تأثیرگذار در این فرضیه نقش دانشگاه مخصوص تربیت معلم (فرهنگیان) بوده است این فرضیه از فرضیات جدید و از نوآوری‌هایی است که در این تحقیق به آن پرداخته شده است، با توجه به این که دانشگاه فرهنگیان با ساختار کنونی دانشگاهی نوپا در جهت تربیت نیروی انسانی مورد نیاز آموزش و پرورش می‌باشد و دانشگاهی مأموریت گرا و تخصصی برای جذب داوطلبان متعهد و کارآمد و تربیت معلمان درخور و شایسته و علاقه‌مند و دارای صلاحیت‌های عمومی و تخصصی خاص شغل والای معلمی، می‌باشد، بنابراین می‌توان به کمک این دانشگاه و گزینش تخصصی تربیت معلمان از طریق آن به این مهم دست پیدا کرد. همانگونه که کشورهای پیشرفته و توسعه یافته همانند ژاپن و کره جنوبی در این زمینه توفیقاتی داشته‌اند. می‌توان به این امر مهم پرداخت. البته این امر منوط به ایجاد و تهیه شرایط ایده آل و برخوردار از ساختاری اداری و آموزشی مطلوب و به دور از دسته بندی‌های سیاسی و بانندی برای جذب دانشجویان واجد شرایط و ممتاز و بهره‌مند شدن از اساتید مجرب و کارآمد، که از سئوالات این تحقیق نیز بوده است، می‌باشد. نتیجه این فرضیه با نتایج نویدی و برزگر (۱۳۸۲) هم خوانی دارد.

- بین عضویت، مشارکت و کارکرد معلمان در تشکلهای سیاسی و صنفی و منزلت اجتماعی معلمان رابطه معنی داری وجود دارد،

یکی از فرضیات و سئوالات این پژوهش فعالیت و کارکردهای تشکلهای بر منزلت اجتماعی

معلمان بود که نتیجه آن مورد تایید قرار گرفت. این نتیجه با نتایجی که توسط نویدی و برزگر (۱۳۸۲)، وایس و فرشمن (۱۹۹۸)، هیرشان (۲۰۱۲) کسب‌شده، همخوانی دارد و منطبق بر نظرات و آراء بورديو و تأثیر عضویت در شبکه اجتماعی کنشگران یا سازمان‌ها در بحث سرمایه اجتماعی و مباحث مطرح‌شده در آراء «ویر» از تعریف قدرت منطبق است زیرا در نزد ویر طبقه و گروه‌های پایگاه اجتماعی و احزاب سیاسی ارتباط تنگاتنگی باهم دارند، وی آن را در این قالب بیان می‌کند که، احزاب ممکن است نماینده منافع وضعیت طبقه یا وضعیت پایگاه باشند و می‌توانند از میان افراد متعلق به طبقه یا متعلق به گروه پایگاه اجتماعی عضوگیری کنند، بدیهی است تا یک جریان فکری قوی در میان معلمان شکل نگیرد و معلمان به یک آگاهی سیاسی و صنفی دست نیابند و

حقوق اساسی و فراموش‌شده خود را از طریق تشکل‌های سیاسی و صنفی را از جامعه و نهادهای مسئول مانند مجلس و دولت مطالبه نکنند و درک درستی از حقوق پایمال‌شده خود نداشته باشند، گرفتار پراکنده‌گویی و جزیی‌نگری خواهند شد و صدای آن‌ها را کسی نخواهد شنید بنابراین ضرورت تشکیل تشکل‌های سیاسی و صنفی برای دفاع از حقوق و معلمان و حریم تعلیم و تربیت امری ضروری و مهم به نظر می‌رسد چنان‌که سازمان نظام پزشکی می‌تواند از شغل پزشکی دفاع کند. این تشکل‌های معلمان می‌توانند از حریم شغلی معلمی دفاع کنند و مانع ورود افراد بدون ضوابط علمی و حرفه‌ای به شغل معلمی شوند و باعث ارتقا منزلت اجتماعی معلم و نهاد تعلیم و تربیت شوند. اگرچه جذب نیروهای متخصص و مجرب و ارتقای سطح آموزش‌های دانشگاهی و حین خدمت و همچنین افزایش حقوق و مزایای این شغل، از عوامل مؤثر در ارتقای جایگاه و منزلت معلم به‌نظر می‌رسند اما اگر همین اقدامات و فعالیت‌ها با مشارکت فعال و مداخله جلدی خود معلمان و انجمن‌ها و تشکل‌های اجتماعی و سیاسی صورت گیرد خیلی بهتر و نتیجه بخش‌تر خواهد بود. همان‌گونه که در سال‌های اخیر نقش این تشکل‌ها از منظر و دیدگاه معلمان مؤثر و مشهود بوده است. تجربه کشورهای مختلف جهان به‌ویژه نظام‌های آموزشی موفق بیانگر این است که اتحادیه‌ها و انجمن‌های علمی و صنفی می‌توانند از مهم‌ترین عامل در حرفه‌ای شدن شغل معلمی و فرایند ارتقا در آن و همچنین بالا بردن دانش، توانایی‌ها و مهارت‌های علمی و آموزش معلمان باشند؛ همچنین تشکل‌های سیاسی معلمان می‌توانند با تأثیرگذاری بر دولت و ساختار قدرت نسبت به برآورده شدن مطالبات معیشتی و منزلتی معلمان نقش مهمی را ایفا کنند.

یکی از نقات قوت و تازه این تحقیق پرداختن به نقطه نظرات معلمان شهر تهران که بیشترین فراوانی را در سطح کشور دارند، در خصوص نظرات آنان نسبت به عوامل مؤثر بر منزلت معلمان و نقش و تأثیر تشکل‌ها در برآورده شدن آن بوده است. با توجه به اینکه دنیای امروزی دنیای ارتباطات انسانی است و تشکیل گروه‌ها و سازمان‌های اجتماعی در جهت صیقل دادن و طبقه بندی کردن خواسته‌های مشترک و تلاش در جهت نیل به آن خواسته‌ها، به عنوان حلقه اتصال بین بدنه اجتماعی و ساختار قدرت امری ضروری و مورد اتفاق بیشتر صاحب نظران حوزه‌های جامعه‌شناسی سیاسی است. بنابراین وجود این تشکل‌ها، پل ارتباطی است که می‌تواند خواسته‌ها و مطالبات معلمان را به گوش مسئولان رسانده و در جهت عملیاتی کردن آن‌ها گام بردارند. محقق که خود یکی از معلمین رسمی و از اعضای شورای مرکزی یکی از تشکل‌ها و احزاب رسمی و شناخته شده معلمان و مورد تأیید وزارت کشور می‌باشد به این نقش واقف بوده و و از طریق همین تشکل‌ها در جلسات متعددی که با مسئولان و نمایندگان مجلس در جهت دفاع از حقوق معلمان برگزار شده حضور داشته، و لذا در این پژوهش محقق برآن بوده که به این مهم دامن زده و راه را برای محققین بعدی برای پرداختن به تحقیقاتی در این خصوص در آینده، هموار کرده باشد، تا شاید در این رهگذر خدمات پژوهشی مفیدی به منصف ظهور و به انجام برسد. متأسفانه یکی از مسائل و مشکلات جهان سوم نبود نظام واقعی حزبی و عدم توجه واقعی به تشکل‌ها و گروه‌های اجتماعی و نقش آن‌ها در تصمیمات مهم کشوری است. معلمان نیز که از آگاه‌ترین قشرهای جامعه می‌باشند باید برای موضوع واقف باشند که با اعتراضات پراکنده و سازمان نیافته در جهت رسیدن به منزلت اجتماعی خود نتیجه مطلوب حاصل نخواهند شد و راه رسیدن به خواسته‌ها و مطالبات خود را می‌توانند از طریق عضویت، مشارکت و حمایت از تشکل‌های برخوردار از خود جستجو کنند ولی متأسفانه در کشور ما حرکت به سوی نظام حزبی و حمایت از تشکل‌ها و نقش و تأثیر آن‌ها در راه پیشرفت توسعه همه جانبه و تقویت آن‌ها مغفول مانده و هنوز شکل واقعی در بین جامعه، دولت و ساختار قدرت به خود نگرفته است. لذا در این تحقیق بر آن بودم که نقش این تشکل‌ها را در آگاهی بخشی و در راه رسیدن به این خواسته‌ها مورد کنکاش و بررسی قرار داده که نتایج حاصل نیز مبین ضرورت و وجود این تشکل‌ها در جهت برآورده کردن مطالبات و ارتقای منزلت اجتماعی بوده است. مارکس نیز از به هم پیوستن افرادی صحبت می‌کند که در جریان این به هم پیوستن به خود آگاهی می‌رسند و برای خود حس مشترک ایجاد می‌کنند و در قالب این حس مشترک اهداف پیدا می‌شوند. بنابراین، در این روابط حس مشترک مورد تقلید قرار می‌گیرد. همچنین،

از نظرتارد شکل‌گیری اجتماع انسانی بر اساس تقلید است و تقلید است که باعث شکل‌گیری اجتماع می‌شود (تارد، ۱۹۰۳: ۳، همچنین نگاه کنید به طاهری کیا، ۱۳۹۳). این تقلید توسط سوژه‌هایی صورت می‌گیرد که آن‌ها نیز دارای دو قدرت میل و آگاهی هستند. آگاهی، آن چیزی است که مارکس آن را به عنوان کارکرد شکل‌گیری گروه‌ها در نظر می‌گیرد، بنابراین، شکل‌گیری تشکل‌ها با روابط میان فردی رو به رو است که افراد شرکت‌کننده در آن هویت گروهی و سیاسی کسب می‌کنند و از موقعیت خود به شناخت و آگاهی می‌رسند. همچنین، سازوکار کارکردین تشکل‌ها بر اساس تقلید است، یعنی، آرام آرام شبکه‌های دوستی در آن شکل پیدا می‌کنند، هویت‌ها ساخته می‌شوند و آرمان‌ها در آن معنا پیدا می‌کنند.

پیشنهادها

با توجه به نتایج حاصل از پژوهش موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

- فراهم نمودن بستر لازم جهت ادامه تحصیل معلمان؛
- به رسمیت شناخته شدن تولیدی و کارکردی بودن نظام آموزشی و در اولویت اول قرار دادن آموزش و پرورش به عنوان عامل اصلی توسعه پایدار از جانب دولت؛
- توجه ویژه به مسائل و مشکلات معیشتی معلمان از جمله: افزایش حقوق و مزایا، ایجاد امکانات رفاهی و تفریحی، اجرای نظام رتبه‌بندی معلمان، تهیه مسکن و اعطای تسهیلات بانکی از جانب دولت.
- تلاش و کوشش در جهت افزایش دانش تخصصی و ارتقاء سطح دانش معلمین از طریق برگزاری کلاس‌های آموزشی ضمن خدمت و افزایش مهارت‌ها و صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان مطابق با دانش روز؛
- اصلاح و تقویت شیوه‌های جذب و گزینش افراد واجد شرایط شغل معلمی و مدیریتی و تأمین نیروی انسانی موردنیاز و توجه به شایسته‌سالاری در جهت ارتقای منزلت اجتماعی معلمان؛
- تقویت تشکل‌های سیاسی و صنفی برای دفاع هدفمندانه از مطالبات معلمان؛

منابع:

- افلاکی فرد، حسین. (۱۳۸۰). بررسی منزلت اجتماعی معلم در نظام تعلیم و تربیت اسلامی از آرمان تا واقعیت. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی دانشگاه شیراز، دانشکده علوم تربیتی.
- بقایی سرابی، علی. (۱۳۸۵). بررسی تأثیرات ادراک شده بر عملکرد شغلی، فصلنامه علمی و پژوهشی علوم اجتماعی. سال دوم شماره ۸، صص ۱۴۴-۱۲۴.
- بهمنی، شهین. (۱۳۸۱). بررسی عوامل مؤثر بر پایگاه اجتماعی معلم در جامعه شهری اهواز از دیدگاه اولیاء دانش آموزان، خوزستان، پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- جهانگیری، عزیزه و علمی، محمود. (۱۳۹۴). عوامل اجتماعی مرتبط با ارتقای منزلت اجتماعی معلمان مقطع متوسطه مشکین شهر از دیدگاه خود معلمان. فصل‌نامه مطالعات جامعه‌شناسی، سال هفتم، دوره ۸، شماره بیست و هشتم، پاییز ۱۳۹۴ صفحه ۷ تا ۲۳.
- حسن‌پور، م. (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر ارتقای پایگاه اجتماعی معلمان از دیدگاه معلمان شهر بومهن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی دانشگاه رودهن.
- خوشرو، زینب و رضایی نسب، زهرا. (۱۳۹۳). بررسی مقایسه‌ای آرا و نظریات کارل مارکس و ماکس وبر در حوزه نابرابری اجتماعی. مجله اقتصادی شماره‌های ۷ و ۸، مهر و آبان ۱۳۹۳، صفحات ۹۰-۷۳.
- دهخدا، علی‌اکبر. (۱۳۷۹). لغت‌نامه: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران، جلد ۳۰.
- ریزمن، لئونارد و ماریانوف، انگویتا. (۱۳۸۳). جامعه‌شناسی قشرها و نابرابری‌های اجتماعی کلاسیک و مدرن. ترجمه محمدقلی پور، مشهد، آوای کلک.
- سام آرام، عزت‌الله و قائم پور، محمدعلی. (۱۳۹۰). سنجش منزلت اجتماعی معلمان در بین دانش آموزان. مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال سوم، شماره چهارم، پاییز.
- صافی، احمد. (۱۳۹۰). آموزش و پرورش ابتدایی، راهنمایی تحصیلی و متوسطه. چاپ چهارم، تهران: سمت.
- صالح نژاد، سیدعبدالله، درویش، حسن، احمدی، علی‌اکبر، و فروزنده، لطف‌الله. (۱۳۹۷). فراترکیب مطالعات منزلت کارکنان در ایران. فصلنامه پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی، دوره ۱۰، شماره ۳۲، صص ۲۲-۱.
- صالح نژاد، سیدعبدالله و درویش، حسن. (۱۳۹۸). سنجش تأثیر منزلت کارکنان بر عزت نفس آن‌ها با نقش میانجی جلب احترام دیگران (مورد مطالعه: بانک مهر اقتصاد). فصلنامه توسعه، سال چهاردهم، شماره ۵۴، صص ۱۶۵-۱۳۵.

- طاهری کیا، حامد. (۱۳۹۳). «گابریل تارد، تغییرات اجتماعی و ایدئولوژی». مجله جامعه‌شناسی ایران، شماره ۴، ۷۰-۵۴
- طیبی نیا، موسی. (۱۳۹۳). بررسی عوامل جامعه‌شناسی مرتبط با منزلت اجتماعی معلمان زن. دو فصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، سال دوم، شماره ۴، بهار و تابستان.
- علاقه بند، علی. (۱۳۸۸). جامعه‌شناسی آموزش و پرورش. تهران: نشر روان.
- عمید، حسن (۱۳۸۹). فرهنگ فارسی. تهران: انتشارات راه رشد، ص ۹۶۱.
- کاظمی پور، شهلا. (۱۳۸۹). نگرش مردم درباره منزلت مشاغل در ایران و ارزیابی میزان ارتباط آن با ویژگی‌های اجتماعی اقتصادی افراد. مجله کار و جامعه، شماره ۱۲۸، ۴۴-۴۳.
- کوئن، بروس. (۱۳۹۲). درآمدی بر جامعه‌شناسی. ترجمه: غلامعلی توسلی و دیگران. تهران: انتشارات سیمیا.
- گرب، ادوارد ج. (۱۳۷۲). نابرابری‌های اجتماعی: دیدگاه‌های نظریه‌پردازان کلاسیک و معاصر. ترجمه محمد سیاهپوش و احمد غروی زاد، تهران: معاصر.
- لیپست، سیمور مارتین و سایر همکاران. (۱۳۸۱). جامعه‌شناسی قشرها و نابرابری اجتماعی. مترجم جواد افشار کهن، تهران: نشر نیکان.
- محمد نیا، ا. ح. (۱۳۸۹). عوامل اجتماعی مؤثر بر پایگاه اجتماعی دبیران دوره راهنمایی شهرضا. پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه اصفهان.
- محمدی، علی. (۱۳۸۲). بررسی شان و موقعیت اجتماعی معلمان از دیدگاه دانش‌آموزان مدارس راهنمایی و متوسطه استان اصفهان: دانشگاه اصفهان.
- محمدی، محمد مهدی. (۱۳۸۴). عوامل مؤثر بر کاهش منزلت اجتماعی نظامیان. مجله حصون، شماره ۵، پاییز ۱۳۸۴.
- معدفر، سعید و ذهانی، قربانعلی. (۱۳۸۴). بررسی میزان نارضایتی شغلی معلمان و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن (مطالعه موردی معلمان شهر نیشاپور)، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره ششم، شماره ۱.
- مهدیان، سمیه، حکیم زاده، رضوان، صفایی موحد، سعید، و صالحی، کیوان. (۱۳۹۶). باز نمایی ادراک و تجربه زیسته معلمان از منزلت اجتماعی شان: مطالعه به روش پدیدار شناسانه. فصلنامه خانواده و پژوهش، شماره ۳۸، صص ۳۷-۱۹.
- نیک گهر، عبدالحسین (۱۳۸۷). مبانی جامعه‌شناسی. تهران: توتیا.
- نویدی، احد و برزگر، محمود (۱۳۸۲). راه‌های ارتقای منزلت اجتماعی معلمان، فصلنامه تعلیم و تربیت شماره ۷۴.

هیرشان، آرنولد (۲۰۱۲). مقایسه تطبیقی منزلت اجتماعی معلمان هند و پاکستان. پایان‌نامه دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه دهلی هند.

- Britannica (Ed.). (2015). **encyclopedia of britannica: Encyclopaedia Britannica**,
- Bourdieu, p. (1984). **Distinction A social Critique Judgement of Taste**. Bourdieu, London: Routledge.
- Inayet Aydin., Tugba Guner Demir., and Ozge Erdemli. (2015). **Teacher's Views Regarding the Social Status of the Teaching Profession**, Ankara University.
- Gillford, Ted (1994). **Job Satisfaction of Public Schools in Ohio**. Ohio.
- Gurtoo, A. (2019). **Occupational Prestige and Informal Work: Women Domestic Workers in India**. Workers and Margins, 193-213. Springer
- Holt, Douglas. (1998). Does cultural capital structure American consumption? **Journal of Consumer Research**. vol. 25. pp. 1-25.
- Kim, S., Sunny, H., Hyeyoung, M., BeeLia C., and Heesup H. (2019). **Experience, brand prestige, perceived value (functional, hedonic, social, and financial), and loyalty among GROCERANT customers**. International Journal of Hospitality Management, 77, 169-77.
- Lawson, R., Shen, Z. (1998). **Organizational psychology**, Foundations and application Oxford University press.
- Nauman, W. Lawrence (1977). **Social Research Methods Qualitative and quantitative Approaches**. Boston: Allan and Bacon
- Ramanathan, R. (2007). **Teacher Organizations Perspective on the status of Teacher**. In Partnerships in Teacher Development for a New Asia, (pp. 213-227). Bangkok: UNESCO Principal office for Asia and the Pacific.
- Pitesa, M., Thau, S., Pillutla, M. M. (2017). Workplace trust as a mechanism of employee (dis)advantage: The case of employee socioeconomic status. *Research in Organizational Behavior*, 37, 83-101 .
- Treiman, D. J. (2004). **Occupational Prestige in Comparative Perspective**. New York: Academic Press.
- Tuna, M., Ghazzawi, I., Yesiltas, M., Tuna, A. A., Arslan, S. (2016). The effects of the perceived external prestige of the organization on employee deviant workplace behavior. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 28(2), 366-396
- Weiss, Yoram and Chaim Freshman. (1998). **Social Status and economic performance: A Survey**. *European Economic Review*, No. 42: pp. 801-20